

Kampen ved Egstrup og Vrannerup den 23de April 1849¹.

Af Oberst Axel Liljefalk, København.

DEn 23de April 1849 hen paa Aftenen flyttede den slesvigholstenske Overgeneral v. Bonin sit Hovedkvarter fra Christiansfeld til Gæstgivergaarden i Vonsild. Kirken blev indrettet til Magasin; Feltintendanturen og Feltposten slog sig ned i Skolen

Det betød, at Slesvigholstenerne agtede at hævde det Fodfæste, de havde vundet paa nørrejydsk Grund. Den foregaaende Formiddag var den svage danske Besætning — et Jægerkompagni og nogle Espingoler — bleven kastet ud af Kolding, og de slesvigholstenske Forposter stod Nord for Byen. Et Kompagni Fodfolk var bleven sendt til Seest, og den fjendtlige Stabschef, Kaptajn Delius, havde dækket af en Rytterpatrouille rekognosceret helt ud til Vrannerup. Den 21de kom den 10de Insurgentbataillon til Vrannerup; men Dagen efter blev den afløst af den 3die, som

¹ Foredrag, holdt i Seest Forsamlingshus ved Sammenkomsten mellem Ribe og Vejle Amters historiske Samfund den 16. Juli 1908. Den Del af Foredraget, som omhandlede Kampen om Kolding By, findes optaget i Vejle Amts Aarbøger 1ste Halvbind 1909.

gik i Kvarter med 2. og 1. Kompagni i Vrannerup, Skovdruplund, Skovdrupgaard og Seest Mølle, medens 3. og 4. Kompagni laa i Seest. Samme Dags Aften viste danske Tropper sig Nord for Aaen ved Harte og Egstrup, men gik snart igen tilbage. Det 4. slesvigholstenske Jægerkorps blev i den Anledning trukket frem til Skanderup og derfra til Gjelballe, hvor Kommandøren, Major Schmid, tog Kvarter med to Kompagnier.

Om Aftenen den 22. April gik 3. Bataillons 2. Kompagni paa Forpost fra Vrannerup Gaard og Øst paa bag Aaen; Vadestedet ved Egstrup blev besat med 100 Mand af 10. Bataillon under Løjtnant Huzarschewski og endnu vestligere stod en Jægerfeltvagt af 4. Korps paa 22 Mand under Løjtnant Binzer.

Naar undtages det lille Besøg, de Danske havde gjort i Harte og Egstrup, var Dagen den 22. forløbet helt fredeligt, men dette skyldtes kun en nødtvungen, ret skæbnesvanger Forandring i den danske Overgenerals Planer.

Da Meldingen om, at Slesvigholstenerne havde besat Kolding, naaede General Bülow, besluttede han straks at kaste dem tilbage over den nørrejydske Grænse. Han mente kun at have Fjendens Avantgarde for sig og haabede at kunne bibringe den et Nederlag, hvis den optog Kampen i den stærkt fremskudte Stilling. Schleppegrells og Moltkes Brigader, som stod paa Fyn, skulde overføres fra Kongebroen til Snoghøj og Nord fra storme Kolding By, samtidig med at Ryes Korps gik over Kolding Aa ved Egstrup, bøjede af mod Øst og over Vrannerup og Seest gik frem mod Sønderbro og truede Slesvigholstenernes Tilbagegang.

Det er kun Ryes Korps og dets Kamp, vi her skal

skildre; Schleppegrells og Moltkes Angreb foregik i Vejle Amt.

Rye var, efter at Slesvigholstenerne havde besat Kolding, gaaet i Kantonnement bag Almind med Forposter en halv Mils Vej Syd for Dalen. Hans Fodfolk laa i Viuf, Vester-Nebel, Dons, Aagaard, Herslev og Haastrup. 4de Reservebataillon, som dannede Forposterne, laa i Almind og Møsvraa. 1ste Rytterbrigade laa mellem Jerlev, Ødsted, Hesselballe og Starup. 2den laa mellem Skjærup, Herslev og Tyvkjær. Artilleriet laa i Viuf og Fredsted.

Rye fik saa Befaling til den 22. April at gaa frem fra denne Stilling og søge Forbindelse med Moltkes Brigade, men da Overfarten over Bæltet tog længere Tid end tænkt, blev Angrebet opsat til den 23., hvilket var højst uheldigt.

Fjenden mærkede nemlig Uraad. Fra Major von Stückradt, som kommanderede Forposterne Øst for Koldingvejen, kom den 22. om Formiddagen Melding om, at de Danske færgede Tropper over fra Fyn med 8 Dampskibe og nogle Transportfartøjer. Samtidig hermed viste de af Rye fremsendte Kommandoer sig ved Egstrup og Harte, og General v. Bonin sluttede heraf, at Danskerne den næste Dag vilde fejre Aarsdagen for Slesvig-Slaget ved et Angreb; han beordrede derfor den 2. slesvigholstenske Brigade til den 23de om Morgenen at samle sig ved Ødis og derfra rykke videre mod Nord. Hele den slesvigholstenske Hær blev draget frem for at møde det ventede Angreb.

Herved handlede Bonin mod sin Overgeneral, v. Prittwitz', udtrykkelige Ordre. Han havde faa Dage forinden skrevet til ham: „Jeg beder Eder ikke alene forbindtligst, men føjer endnu til den bestemte Anvis-

ning ikke at indlade Eder i nogen alvorlig Kamp med Fjenden, men meget mere i Tide vige tilbage for overlegne fjendtlige Kræfter, selv til Haderslev, hvis det gøres nødvendigt, men der gøres Holdt.“ Bonin handlede saaledes mod Ordre og helt paa egen Haand, da han bestemte sig til at modtage et alvorligt Angreb i Stillingen ved Kolding.

Den Del af General Bülow's Befaling for Kampen, der vedrørte Rye, lød saaledes:

„Generalmajor Ryes Corps rykker frem saa tidligt i Morgen fra de respektive Kantonnementer imod Egstrup og Paaby, at Corpset Kl. 5 kan have indtaget Stillingen her. En mindre Styrke maa gaa frem mod Lejrskov.

Overgangen ved Egstrup søges straks tilvejebragt, og for saa vidt den kan effectueres (udføres), maatte den være passeret Kl. 6, og den dertil bestemte Del af Corpset (et Par Batailloner) pousseres (sendes) frem igennem den nordvestlige Del af Skoven, som stærkt besættes, og sendes fornemmelig en Cavaleristyrke mod Seest.“

Rye fik dog denne Ordre for sent til, at han kunde faa sine Afdelinger samlede i rette Tid næste Morgen. Han var om Aftenen den 22. redet til sin Ven og Nabo fra København, General Bülow, som havde Kvarter paa Snoghøj, for at drøfte Sagerne med ham. Dengang troede de endnu kun at have Slesvigholsternes Avantgarde mod sig, og da de skiltes, mente de, at alt var klart imellem dem.

Hen paa Natten fik General Bülow imidlertid Melding fra den utrættelige og paalidelige Leder af vort Spionvæsen, Løjtnant Leerbech, om, at hele General Bonin's Division stod samlet i og ved Kolding. Der-

ved var Grundlaget for den danske Slagplan taget bort, og Angrebet burde have været opgivet eller i det mindste udsat, indtil der var skaffet fuld Klarhed over, hvor og hvorledes Fjenden stod. Der maatte desuden regnes med den Mulighed, at General Hirschfelds preussiske Division, som stod i Egnen om Haderslev, ligeledes var gaaet Nord paa.

Trods de saaledes helt forandrede Forhold besluttede General Bülow dog at fastholde den engang lagte Angrebsplan. Hovedgrunden hertil var vistnok den, at man frygtede, en Opgivelse af Angrebet i sidste Øjeblik vilde virke nedslaaende baade paa Hæren og Folket. Den frivillige Rømning af Sundeved og Opgivelsen af Kolding var i saa frisk Minde, at en ny Undvigelse af Kamp vilde virke meget nedtrykkende. Det var saaledes næppe overvejende militære Grunde, som blev de bestemmende.

Hen paa Morgenstunden kom Melding fra Rye om, at han ikke kunde være fremme ved Harte Kirke til befalet Tid. Han fik Befaling til at gøre det bedste for at naa frem saa tidlig om Morgenen som muligt.

Om den danske Angrebsplan har gamle Feltmarskal Moltke senere udtalt, at den vel saa tiltalende ud. To Brigader rykkede samtidig frem i Fronten, medens en gik mod Flanken; men den led af den Fejl, at Stallerup Sø og Lavningen der omkring hindrede Forbindelsen mellem Ryes Brigade og de to andre, og ved Ordren om, at hver Brigade, hvis Angrebet mislykkedes, skulde gaa tilbage til sine gamle Kvarterer, kom de til at skilles ad under Tilbagegangen, og det blev derved umuligt for Overgeneralen at benytte en Blottelse hos Fjenden til et nyt Fremstød.

En Times Tid efter Midnat blev der purret ud i

Ryes Kvarterer, og endnu før Solopgang satte Afdelingerne sig i March mod Mødestedet, Harte Kirke. Mandagen den 23de April brød frem som en skyet og kølig Vaardag. 12. lette Bataillon, som havde været paa Forpost, naaede først frem, 1. og 3. Kompagni gik mod Paaby, 2. og 4. mod Egstrup.

Løjtnant v. Huzarschewski, der, som vi ved, kommanderede Feltvagten ved Egstrup, gik Kl. 5 om Morgenen ud for at føre sine Vedetter fra Natstillingen i Aadalen frem til Dagstillingen paa Højderne foran Landsbyen. Han saa da foran sig først danske Dragonpatrouiller, snart efter en Skyttekæde under Fremrykning. Feltvagten blev alarmeret og Melding sendt tilbage om det forventede Angreb. Allerede en halv Time efter gik Generalmarchen i Seest, og de der liggende to Kompagnier af 3. Insurgentbataillon samlede sig ved Kirken.

Løjtnant v. Huzarschewski havde ladet sine Folk besætte Toldstedet og et Par Gaarde i Egstrup, og han fik snart Hjælp. Allerede Kl. 6½ naaede Major Schmid med de to Jægerkompagnier fra Gjelballe frem til Vranterup Hovgaard, som var bleven besat af Forpostkompagniet, 2det, af den 3die Insurgentbataillon, de to andre Jægerkompagnier besatte Rolsmølle for at sikre venstre Flanke. 12. lette Bataillons Skytter sværmede alt da langs Aaens nordre Bred. Major Schmid sendte en Jægerdeling af 1. Kompagni og de frivillige Skarpskytter under Løjtnant v. Keller frem til Egstrup og lod snart Kaptajn Hennig følge efter med Resten af Jægerkompagniet. Slesvigholstenerne blev derved omtrent jævnstærke med vore to Kompagnier af 12. lette under C. Møller og M. Hummel, og Kampen trak ud.

Rye var selv kommen til Harte Kirke og saa derfra ud over Valpladsen. Han var i udmærket Humør som altid, naar det gik til Kamp, men nærede dog ingen stor Tro til, at der var noget at udrette, efter at han havde faaet at vide, at vi havde hele den slesvig-holstenske Division imod os. Tilmed spærrede Gjelballe Skov for Udsigten mod Syd og gjorde det umuligt at faa Kundskab om, hvor stærk Fjenden var ad den Kant.

Da det varede ham for længe ved Egstrup, sendte han derfor Kompagniet Buhl af 4. Reservebataillon, og snart efter 4 Kanoner af Batteriet Haxthausen frem til Hjælp. Det første Kanonskud blev hilst med Hurra af vore Folk.

Snart efter rømmede Slesvigholstenerne Egstrup og gik hurtig tilbage over Aaen. Løjtnant Huzarschewski førte sine Folk til Skovbrynet ved Hulvejen til Gjelballe, hvor ogsaa Løjtnant Binzers 22 Jægere tog Stilling. Kaptajn Hennig besatte sammen med det 3. Jægerkompagni under Kaptajn Eickstedt og Kompagniet af 3. Bataillon Vrannerup Hovgaard og Hegnene der omkring.

Haxthausens 4 Kanoner skød nu med Kugler over mod denne Gaard uden dog at volde synderlig Skade, medens vore Skytter sværmede ned mod Aabredden for at finde en Overgang. Heldigvis havde Fjenden ikke faaet Tid til at borttage det Gangbræt, som erstattede den afbrudte Bro; over dette trængte Kaptajn Buhl rask frem med den ene Halvdel af sit Kompagni, medens Løjtnant Johan Vaupell af Ladeporte, og hvad han ellers kunde faa fat paa, dannede en Overgang for den anden Halvdel. De to Kompagnier af 12. lette og Major Thrane med de øvrige tre af 4. Reserve-

bataillon fulgte efter. Slesvigholstenerne havde omtrent 5 Kompagnier, to af 4. Jægerkorps, to af 3. Bataillon, $\frac{1}{2}$ Kompagni af 10de og Løjtnant Kellers frivillige Skarpskytter mod vore 6 Kompagnier, som arbejdede sig op ad Skraaningen fra Aadalen. Overmagten var saaledes ikke stor for Angriberne, men Vrannerup Hovgaard blev hurtig stormet, hvilket kostede den kække norske frivillige Løjtnant Mammen Livet. Den slesvigholstenske Jægerkaptajn Eickstedt blev omtrent samtidig haardt saaret. Major Schmid førte de to Jægerkompagnier, som var ret medtagne af Kampen, og 3. Bataillons 2. Kompagni tilbage til Skovbrynet, langsomt fulgt af de danske Skytter, som var bleven noget trætte efter Overgangen over Aaen og Løbet op ad Skraaningen.

Næppe havde vore Folk faaet fast Fod i Vrannerup Hovgaard, før Slesvigholstenerne stormede frem for at forsøge paa at tage den tilbage. Det var Kaptajn v. Beeren med det ene af de to Kompagnier, som havde ligget i Seest om Natten. Bataillonskommandøren Major Abercron førte de to Kompagnier, saa snart Alarmsignalet havde samlet dem, frem mod Seest Mølleaa. Ved Skovdruplund stod Kompagniet, der havde ligget der i Egnen om Natten, alt i Stilling bag Hegnet Syd for Vejen. Major Abercron blev selv der med endnu et af sine Kompagnier og sendte Kaptajn v. Beeren frem med 3. Kompagni mod Vrannerup Hovgaard; forinden var der dog sendt en Løjtnant med 20 Mand op til Vadestedet over Kolding Aa Nord for Skovdruplund.

Klokken var omtrent et Kvarter over seks om Morgen, da Kaptajn v. Beeren naaede frem til Bakkerne Øst for Vrannerup Hovgaard og saaledes kom i For-

bindelse med Styrken der. Da Danskerne kort efter begyndte Overgangen over Aaen og snart efter Fremløbet mod Gaarden, beskød Kompagniet Beeren den af al Magt, og saa snart Gaarden var taget, førte Kaptejnen sine Folk frem til et rask Angreb for muligvis at tage den tilbage. Det mislykkedes imidlertid, og Kompagniet maatte skyndsomst gaa tilbage mod Seest Mølleaa, hvor det blev optaget af de to andre Kompagnier.

Ved 7-Tiden var Danskerne saaledes Herrer over Egnen mellem Aaen og Skoven. I Skovbrynet laa foruden Skarpskytterne de to Jægerkompagnier, et Kompagni af 3. Bataillon og $\frac{1}{2}$ af 10. Øst paa ved Seest Mølleaa stod 3 Kompagnier af 3. Bataillon. Vi havde Syd for Aaen de to Kompagnier af 12. lette og fire af 4. Reservebataillon. Partiet var saaledes nogenlunde lige, om end Fjenden var lidt stærkere.

Rye havde fra Bakken ved Harte Kirke iagttaget Kampens Gang, og han besluttede nu at føre Resten af sine Tropper over Aaen og gøre Alvor af at trænge frem over Seest mod Kolding. Af Fodfolk havde han da samlet 1. Jægerkorps under Wilster, to Kompagnier af 6. og to af 7. Bataillon, fire Kanoner af Batteriet Schultz og den 2. Rytterdivision.

Forinden vi gaar over til at følge denne Afdelings Fremrykning, skal vi dog gøre Rede for, hvor de to manglende Kompagnier af 6te og 7de Bataillon var henne.

For at sikre vor højre Flanke var straks fra Morgenstunden Major Ernst sendt til Rolsmølle med to Kompagnier af 7. Bataillon. Slesvigholstenerne havde besat Højderne Syd for Aaen med to Jægerkompagnier og noget senere, da den 2. slesvigholstenske Brigade

naaede frem til Gjelballe, kom hertil et Halvbatteri under Løjtnant Krenski. Rye ængstedes for, at Major Ernst skulde blive afskaaren, hvis Fjenden gik over Aaen og besatte Trudsbro, han sendte derfor Kaptajn Rasmus Bonnichsen med to Kompagnier af 6. Bataillon, en halv Eskadron og to Kanoner for at rense Vejen, kaste Fjenden bort fra Trudsbro, hvis han var der, og efterlade de to Kanoner hos Major Ernst.

Der var ingen Fjende paa Vejen, og Kaptajn Bonnichsen kunde derfor let røgte sit Hverv. Under Tilbage-marchen holdt han Hvil ved Hvilested Kro, og mens de sad der, sagde en af de andre Officerer spørgende til ham: „Du skal vist have dig en Kugle i Dag.“ — „Jeg kan ikke lide, du siger det,“ svarede Bonnichen; „min Broder fik sin Kugle i Dag for et Aar siden ved Slesvig.“ — Bonnichsen blev noget efter dødelig saaret.

Kl. 8 sender Rye Major Wilster med 1. Jægerkorps frem over Aaen, og derved kom der snart paany Fart i Kampen. Wilster sendte Kompagniet Mathiesen Vest paa ind i Skoven, Kompagnierne Dreyer og Michaelsen gik frem østligere, og Caroc blev i Reserve. Wilster sprængte selv til Hest med svungen Sabel frem i Kæden til sine Jægere. Skoven blev taget, og Slesvig-holstenerne drevet tilbage helt til Gjelballe. Afdelingerne af 3. Bataillon, som stod i de østligste Gaarde i Vranterup, blev kastet tilbage til Højderne lige Vest for Seest Mølleaa.

Rye beordrede nu Wilster til at gaa frem mod Øst, kaste Fjenden væk fra Overgangen over Seest Mølleaa og besætte den og Hylkebro. Major Harbou, som stod ved Paaby med to Kompagnier af 12. lette og to Kanoner af Batteriet Schultz, skulde gaa over Aaen

ved Vadestedet Nord for Skovdruplund, der, som vi ved, blev bevogtet af en Løjtnant af 3. Insurgent-bataillon og 20 Mand, og derved lette Wilster Arbejdet.

Wilster fik kun tre af sine Jægerkompagnier med sig, det fjerde under Mathiesen var kommen for langt mod Vest; til Gengæld fulgte en Del spredt Mandskab af 12. lette og 4. Reservebataillon med ham. Major Abercron satte sig tappert til Modværge med sine tre Kompagnier, og Kampen var vistnok bleven staaende, hvis ikke de to Kompagnier af 12. lette havde grebet ind. Trods det, at Vandet naaede Mandskabet til Skuldrene og Bunden var fyldt med Harver, som maatte fjernes, kom vore Folk dog over og tvang derved Slesvigholstenerne til at gaa tilbage. Wilsters Jægere mødtes med Sønderjyderne i 12. lette ved Skovdruplund, og han var netop ved at ordne Styrken til videre Fremtrængen, da en voldsom Skydning fra Gjelballe Skov bragte ham til foreløbig at standse.

Rye selv blev under hele Kampen ved Harte Kirke, hans Stabschef, Major Steinmann, færdedes Syd for Aaen, hvor hans Hest blev skudt bort under ham. Ulykken var nu den, at hverken Rye eller nogen af hans Underførere kunde se, hvad der tildrog sig Syd for Gjelballe Skov, og der foregik dog der Bevægelser af største Interesse for os.

Den 2. slesvigholstenske Brigade, bestaaende af 8., 7. og 5. Bataillon samt to Kompagnier af 6. samt Batteriet Feldmann under Kommando af Oberst Grev Baudissin, var Kl. 5 om Morgenen brudt op fra Ødis for at gaa til Skanderup; da den forreste Bataillon, 8., naaede dertil, var Slesvigholstenerne kastet ud af Skoven og samlede sig ved Gjelballe By. Kolonnen fortsatte

derfor Marchen til Gjelballe, hvor 8. Bataillon fik Befaling til at tage Skoven tilbage. Bataillonens formerede Kompagnikolonner. 4. og 1. Kompagni vendte sig fra Gjelballe lige mod Øst, 2. Kompagni blev i Midten, og 3. fulgte Landevejen, men kom derved bag den efterfølgende 7. Bataillon, som ligeledes gik frem ad Vejen og snart udviklede sig Nord for denne.

8 friske slesvigholstenske Kompagnier brød saaledes frem mod vore i Skoven spredte Skytter af Jægerkompagniet Mathiesen, 12. lette og 4 Reservebataillon. Stødet ramte særlig Jægerne, og under en livlig Skydefægtning blev de trængt ud af Skoven. De fjendtlige Støttetropper standsede i Skovbrynet, medens Kæden fulgte efter vore vigende Skytter ud paa Marken, frem imod Vranterup Hovgaard. 8. Bataillon havde sin venstre, 7. sin højre Fløj ved Vejen. Det halve Bateria Feldmann kørte omtrent Kl. 8 op i Skovbrynet lige Nord for Vejen, dækket af den 5. Insurgentbataillon, det andet Halvbateria under Løjtnant Krenski gik til Rolsmølle.

Danskerne forsvarede sig meget haardnakket bag Hegnene, og Fægtningen blev staaende. Paa en Gang lød i 7. Bataillons Kæde Raabet „Tilbage! Tilbage! Rytteriet kommer!“ og i Løb styrtede Skytterne mod Skoven, her blev de optaget af Kompagnireserverne.

Der kom ikke noget Rytteri. Det var Jægerne af Kompagniet Caroc, som rækkevis sprang frem over Hegnene med saadan Orden og Fasthed, at Fjenden tog dem for Ryttere.

Da Major Wilster hørte den stærke Skydning fra Skoven, var han straks klar over, at Fremrykningen mod Seest ikke kunde fortsættes, og efter Samraad med Stabschefen, Major Steinmann, sendte han derfor

sit Reservekompagni under Kaptajn Caroc til Hjælp for vore ved Vrannerup Hovgaard kæmpende Tropper. Som klog, erfaren Fører stillede han ikke sine Jægere bag vore vigende Skytter for at optage dem, men besatte en Gaard Syd for Vejen, hvorfra han kunde beskyde de fremrykkende fjendtlige Kæder paa langs. Derved bragte han dem til at standse, og han førte saa sine Jægere frem saa rask og flinkt, at Slesvigholstenerne tog dem for Ryttere og skyndsomst flygtede tilbage til Skoven.

Wilster var imidlertid naaet frem til Seest. Under den sidste Kamp blev Major Harbou saaret i Foden, og Løjtnant Füssel faldt. Major Wilster fandt dog Forholdene saa truende, at han beordrede Jægerkompagnierne tilbage. Kompagniet Diogenes af 12. lette gik samtidig over Vadestedet til Paaby; men det andet under Kaptajn Bie hævdede hjulpen af en Jægerdeling under en svensk Løjtnant Knorring længe Stillingen omkring Skovdruplund.

Da vore Skytter blev kastede ud af Skoven, gik 6. Bataillon frem til Hjælp for dem. De to Kompagnier var da kommen tilbage fra Rolsmølle. Klokken var omtrent 9 $\frac{1}{2}$ Morgen. Angrebet blev ikke vel ledet; Fjendens Skytter blev vel kastet noget tilbage; men da en ny slesvigholstensk Bataillon, den 5., greb ind i Kampen, blev 6. Bataillon igen kaldt tilbage til Vrannerup Hovgaard, og om denne Gaard og Hegnene der omkring kom Kampen til at dreje sig.

Slesvigholstenerne raadede dengang over tre friske Batailloner foruden de 4 Kompagnier, som havde kæmpet der fra Morgenstunden mod disse 16 Kompagnier havde vi 12 — 6. Bataillon, 4. Reservebataillon, 2 Jægerkompagnier og 2 af 12. lette. Kaptajn Rasmus Bonnichsen fik her den Kugle, der var spaet

ham. Hans Bataillonskammerater Kaptajn Bohse og Løjtnant Dorph blev saarede.

En halv Time efter 6. Bataillon gik Kaptajn Krieger over den da lige færdigblevne Bro med de to Kompagnier af 7. Bataillon. Dermed var vor sidste Reserve ført i Ilden. Og da Major Wilster med de to Jægerkompagnier, der havde været ved Seest, nu ogsaa kom til Egnen om Vrannerup Hovgaard, var alt vort Fodfolk samlet der, naar undtages de to Kompagnier af 12. lette ved Paaby og de to af 7. ved Rølsmølle. Vort Artilleri stod med det halve Batteri Schultz paa Højderne Nordvest for Egstrup. Her kom snart de to Kanoner, der havde været ved Paaby, til, samt en Deling af Batteriet Haxthausen. Disse 8 Kanoner hindrede Fjenden i at sætte sig fast bag de lodret ned mod Aaen løbende Gærder i Nærheden af Overgangsstedet, og tvang ham til atter at gaa tilbage mod Skovbrynet Nord for Vejen til Gjelballe.

Kl. 11, da den 5. Insurgentbataillon greb ind i Kampen, foretog Fjenden et Fremstød mod Vrannerup Hovgaard fra den østlige Udkant af Skoven. Angrebet blev vel afvist, men det var klart, at det stadig blev vanskeligere at holde Stillingen, og General Rye indsaa, at han ikke kunde løse den Opgave, der var stillet ham, nemlig den, med sit Fodfolk at rense Egnen Syd for Aaen, saaledes at Rytteriet over Seest kunde gaa frem i Ryggen paa Slesvigholstenerne i Kolding By. Hvad der især foruroligede ham, var den stadige Frembryden af friske fjendtlige Afdelinger, gennem Gjelballe Skov, uden at det var ham muligt at komme til Kundskab om, hvor mange der endnu var bag Skoven. Han afsendte derfor Kl. 11 følgende Melding til General Bülow:

„Fjenden trænger stærkt paa. Mine Batailloner er for en Del opløste. Stillingen vil vanskeligt kunne holdes uden et Par Batailloners Assistance ved Egstrup. Afdelingen ved Rolsmølle trænger ogsaa.

Egstrup, den 23. April, Kl. 11 Formd.

Olaf Rye.“

Paa dette Tidspunkt var Kampen ved Kolding By gaaet i Staa. General Bonin var selv redet til Seest, og hans Stabschef, Kaptajn Delius, ordnede Afdelingerne til Angreb. Den 1. slesvigholstenske Bataillon var sendt til Hjælp fra Vonsild og rykkede sammen med 3. frem ad Vejen fra Seest mod Vrannerup. 2 Kompagnier af 6. Bataillon og det ridende Batteri Dalitz var ligeledes under Fremrykning. Mod Ryes fem Batailloner raadede Fjenden saaledes over næsten syv, og vore Batailloner var tilmed under Kampens Gang bleven blandede mellem hverandre og delvis komne i Uorden. Vor Overlegenhed i Rytteri var til ingen Nytte, da Rytterne ikke kunde anvendes paa denne Valplads.

Da Ryes Melding naaede General Bülow, som under hele Slaget var ved Skovmølle Nordøst for Kolding, var Kolding By netop bleven taget af Danskerne; men Modstanden fra Bakkerne Syd for Aaen var saa stærk, at den næppe lod sig overvinde uden Hjælp fra Ryes Korps, og Meldingen udelukkede jo alt Haab herom. Bülow bestemte sig derfor til at afbryde Fægtningen og opgive den videre Fremrykning. Ordren herom udgik Kl. 12 $\frac{1}{2}$ og naaede General Rye omtrent Kl. 1 $\frac{1}{2}$. Der forløb saaledes over to Timer, fra Ryes Melding var afsendt, og indtil Ordren til at gaa tilbage naaede ham.

Vi skal nu se, hvad der havde tildraget sig mellem Egstrup og Vrannerup i den Tid.

Kampen paa Markerne mellem Vrannerup og Gjelballe Skov var haard, især om selve Vrannerup Hovgaard. Alt, hvad vi endnu kunde raade over af Fodfolk, blev ført i Ilden, og der blev kæmpet baade med Tapperhed og Forbitrelse paa begge Sider. Chefen for det slesvigholstenske Fodfolk, Oberst Grev Baudissin, blev saaret af en Riffelkugle i Laaret, medens han opholdt sig i sin 7. Bataillons Kæde nær Hulvejen til Gjelballe, og blev bragt ud af Fægtningen. Brigadekommandøren Oberst von Sachau blev ligeledes saaret i Benet, men blev dog nogen Tid paa Valpladsen. Adskillige andre Officerer saaredes omkring dem.

Kampen døde imidlertid efterhaanden hen og blev kun svagt ført. Man havde paa begge Sider opgivet at udrette noget uden Hjælp af friske Tropper. Begge Førerne hos Slesvigholstenerne var saarede, General Bonin selv opholdt sig i Seest, altsaa ret langt borte, og Ledelsen gik derfor væsentligt tabt. Slesvigholstenerne raadede som nævnt under den sidste Del af Kampen over 7 Batailloner mod Ryes 5, men Initiativet var borte. „De vil ikke finde noget Virkefelt her,“ sagde Oberst Sachau til Chefen for et ridende Batteri, som tilbød sin Hjælp. „Hvis De dog vil have den Godhed at krone Højden (ved Hulvejen til Gjelballe) med Deres Batteri for at kunne optage Brigaden, vil det være mig meget kært.“

Batterichefen fandt en Stilling paa de skovklædte Højder og beskød derfra de Danske uden synderlig Virkning.

Rye havde imidlertid opgivet ethvert Haab om at kunne udrette noget, og da han stadig var i Uvished om, hvad der muligt gemtes bag Skoven, besluttede han at gaa Nord for Aaen, medens det endnu var Tid.

Major Wilster fik Befaling til at dække Overgangen med sine Jægere og efterhaanden sende de andre Afdelinger tilbage. Klokken var 12^{1/2}, da denne Tilbagegang begyndte, og Rye sendte ved samme Tid følgende Melding til General Bülow:

„Da jeg befrygtede i Uorden at blive trængt tilbage, har jeg ladet de halvt opløste Batailloner gaa langsomt tilbage. Vrannerup Hovgaard bliver imidlertid besat. Fjenden begynder at trænge frem over Vadestedet ved Kirken (Harte Kirke), og jeg har intet at sætte derimod. Artilleriet og 1. Jægerkorps er det eneste, der holder Fjenden.

Mellem Egstrup og Harte Kirke, den 23de April, Kl. 12^{1/2}
Eftermiddag.

Olaf Rye.“

Netop samtidig med, at denne Melding afgik, sprængte Ordonnansen af Sted med Overgeneralens Ordre til at afbryde Kampen og gaa tilbage til Kvartererne. Forinden havde Moltkes Brigade faaet Ordre til at sende to Batailloner til Egstrup for at hjælpe Rye.

General Bonin saa disse Batailloner marchere Vest paa, og samtidig saa han andre Afdelinger torlade Kolding og tage Stilling Nord for Byen. Han sluttede deraf, at Tanken om et Angreb paa Højderne Syd for Kolding var opgivet, og for at drage Fordel deraf, efterlod han kun en svag Styrke ved sine Batterier og lod slaa en Bro over Aaen lige Nord for Seest, omtrent der, hvor Diget langs den østlige Udkant af Seest Skov naar Aabredden, for at gaa over der og stille sig mellem Ryes Korps og Hovedstyrken. Det kunde være blevet farligt nok, hvis ikke Ryes Korps alt var under Tilbagegang. Under Dækning af vort Artilleri

trak Wilsters Jægere sig rolig over Aaen til Egstrup. Fjenden fulgte ikke efter. Fodfolksilden døde hen, og kun Kanonerne førte Ordet. Kl. 3 passerede Ryes sidste Afdelinger Harte Kirke.

Ved Rolsmølle havde vore to Kompagnier og to slesvigholstenske Kompagnier holdt hinanden Stangen, uden at der var foregaaet noget af Betydning.

Da vore Afdelinger var Nord for Aaen, var de ude af Ribe Amt, vi skal derfor ikke følge dem videre.

Kampen havde krævet store Ofre. Værst var det gaaet ud over 6. Bataillon, der greb ind, just som Striden var heftigst. 1 Officer, 2 Underofficerer og 21 menige var faldne, 2 Officerer, 2 Underofficerer og 63 menige saarede, ialt 3 Officerer, 4 Underofficerer og 84 menige. 7. Bataillon havde vel en Mand mere paa Tabslisten, men der blev, efter at Kampen var endt, desværre fanget 1 Officer, 3 Underofficerer og 63 menige. Tabet i Striden omkring Vranterup Hovgaard var 4 menige døde og 2 Officerer og 14 menige saarede. Wilsters Jægere, som havde udmærket sig frem for nogen, mistede 1 Underofficer, og 11 Jægere døde, 1 Officer, 2 Underofficerer og 22 menige saarede, medens 7 Jægere faldt i Fangenskab. Hele Tabet var saaledes 1 Officer, 3 Underofficerer og 40 menige. 4. Reservebataillon maatte omtrent bøde lige saa meget; 1 Officer og 14 menige faldt, 1 Officer, 1 Underofficer og 16 menige blev saarede, 8 menige blev fangne, altsaa tilsammen 2 Officerer, 1 Underofficer og 38 menige. 12. lette slap lettest derfra, den havde 1 Officer og 1 menig døde, 4 Officerer, 1 Underofficer og 10 menige saarede, 14 menige blev fangne, altsaa ialt 5 Officerer, 1 Underofficer og 25 menige.

Hele vort Tab i Kampen omkring Vranterup ud-

gjorde saaledes 12 Officerer, 6 Underofficerer og 170 menige. Et ikke ringe Offer i en Kamp, som ingen Fordel bragte.

Aarsagen til det ringe Held var fortrinsvis den, at Angrebsplanen var lagt uden Kendskab til Fjendens Styrke og dennes Fordeling. Rye kunde dog have bødet herpaa ved at lade i det mindste en Del af sit forholdsvis stærke Rytteri gaa over Aaen Vest for Rolsmølle og saaledes naa frem Syd for den skjulende Gjelballe Skov for at se, hvad der foregik der.

Kampen ved Vrannerup, som den vel bør kaldes, da Striden blev udkæmpet i og om denne By, vil bestandig høre til de nævneværdige historiske Begivenheder, som knytter sig til Ribe Amt. Man kan vel vanskelig tænke sig en Kamp igen ført under lignende Forhold, og der vil overhovedet næppe være stor Udsigt til, at Ribe Amt igen bliver Skueplads for krigerske Tildragelser. Derfor kunde der vel være Aarsag til at sætte en Mindesten om den blodige Kamp den 23de April 1849. Den bør rejses der, hvor Vrannerup Hovgaard dengang laa, og kunde der naas saa vidt, at Navnene paa alle de faldne baade Befalingsmænd og menige blev indhuggede i Sten, som de staar paa Kæmpegraven ved Fredericia, saa var det en smuk Maade at værne deres Minde paa.

Var det ikke en Opgave for Ribe Amts historiske Samfund at rejse et saadant Minde?
